

Altanen som utsätts för väder och vind håller längre om det finns goda dräneringsförhållanden så att virket har en chans att torka ut.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ÅTERVINNING

Tryckimpregnerat virke ska lämnas till återvinningscentralen. Kolla med din kommun vad som gäller.

Virke med dåligt rykte

Tryckimpregnerat virke är ibland det enda alternativet om bygget ska hålla länge och inte kosta för mycket. Samtidigt har det rykte om sig att vara farligt för både hälsa och miljö. Men hur giftigt är det egentligen?

Text MALIN OLSSON

Nu börjar det hamras och sågas i trädgårdar och på lantställen – nya altandäck, sandlådor och pallkragar ska byggas. Då köper många hemmasnickare slentrianmässigt tryckimpregnerad furu, men en del oroar sig över eventuella ohälsosamma egenskaper.

– Vi kan inte se att det har några direkta hälso-risker. Men tryckimpregnerat har en historia: Förr innehöll det ofta arsenik och krom, som är betydligt giftigare och därför hade det en helt annan problematik än dagens produkter. Då hade tryckimpregnerat virke ett förtjänat dåligt rykte. Men i dag är till exempel arsenik förbjudet i träsnyddsmedel, så impregnerat virke är inte längre samma produkt som det var förr, säger **Johan Helgesson** på Kemikalieinspektionen.

Det tryckimpregnerade virket som vi konsumenter kan köpa i dag är i stället tryckimpregnerat med kopparsalter. Det är samma ämnen som finns i båtbottnfärger för algbekämpning. Koppär är en livsnödvändig metall för både människor och natur, men i för höga halter är det giftigt för vattenlevande organismer.

– Det finns koppar i väldigt mycket, till exempel i vattenledningar och tak. Utifrån det perspektivet är inte mängden som finns i tryckimpregnerat virke särskilt stort. Men urlakningen av koppar är en belastning på miljön, så vi ska inte använda tryckimpregnerat när det inte behövs, utan fundera över behovet, säger Johan Helgesson.

TILL SANDLÅDAN, SOM kanske bara ska hålla några år, räcker det med obehandlat virke. Men om du ska bygga en altan som är utsatt för regn, och där hållfastheten kan påverka säkerheten, är tryckimpregnerat ett vettigt alternativ. När det gäller pallkragar som du vill odla grönsaker i är rekommendationen fortfarande att inte försiktighetsprincipen och använda obehandlat virke.

– Har du fått tag på en pallkrage som är impregnerad kan du använda den men lägga plast eller liknande så att jorden inte ligger mot träet, säger Johan Helgesson.

Urlakningen av koppar från tryckimpregnerat virke är mycket begränsad, cirka 5–15 procent under en livstid på mellan 20 till 40 år, enligt Nordiska Träskyddsrådet (NTR).

– Impregneringen är ju tänkt att stanna kvar i träet för att man vill behålla rötskyddet, säger **Mikael Westin**, generalsekretär på NTR.

Han betonar också hur lite koppar som finns i virket efter tryckimpregneringen.

– En impregnerad tallbräda i NTR

AB-klassen, och i dimensionen 28 gånger 120 millimeter, innehåller ungefär sex gram koppar. Det är mindre än ett kopparmynt, säger han.

OM DU INTE vill använda tryckimpregnerat virke finns det en del andra alternativ, till exempel värmebehandlat och kiselimpregnerat virke. Men då blir det också mycket dyrare och ofta med en kortare livslängd.

Problemet med många av de alternativa träskyddsmetoderna är att de inte har funnits så länge att vi vet hur länge virket håller sig friskt utan rötskador. Det tryckimpregnerade virkets hållbarhet har testats både i laboratorie- och fältförsök sedan slutet av 1940-talet.

Du kan också välja andra träslag

som har ett eget naturligt motstånd mot röta, till exempel ek. Men även här kommer du upp i helt andra prisklasser.

Kärnveden, den innersta delen av tallen, är också mer tålig mot röta, till skillnad mot nästa skikt, splintveden. Tallar på

mager mark växer långsamt och bildar mer kärnved. Men dagens tallar växer snabbt, får glesare årsringar och har mer splintved. **Anders Friström** på Naturskyddsföreningens tidning Sveriges Natur menar att frågan om tryckimpregnerat virke hänger ihop med att virkeskvaliteten i dag är så mycket sämre än förr.

– Vi är mer hänvisade till tryckimpregnerat, eftersom det nu för tiden knappt går att få tag på bra, tätvuxet virke. Jag kan ägna en hel dag på brädgården för att hitta en enda bra bräda, rak, med täta årsringar och mycket kärnved. Men det finns nästan ingen skog kvar med hög timmerkvalitet. Övergödningen och kalhyggesbruk gör att träden växer för fort, säger han. **!**

TRYCKIMPREGNERAT VIRKE

Tryckimpregnering skyddar virket från röta som uppkommer i fuktiga miljöer. Olika kemiska ämnen kan användas. Det mest kända är kanske kresosot, som fortfarande får användas till järnvägsslipar och ledningsstolpar.

Alla träskyddsmedel som används är godkända av Kemikalieinspektionen i enlighet med EU:s Biocid-förordning.

Virket som säljs till privatpersoner är i dag oftast tryckimpregnerat med kopparsalter. Genom övertryck pressas impregneringsvätskan in i virket genom hela splintveden. Det är kopparn som ger träet den gröna färgen

Splintved

Kärnved

FEM OLIKA MÄRKNINGAR

Nordiska Träskyddsrådet (NTR) har utarbetat en branschstandard för virke som finns i fem olika klasser:

NTR M

Trä i havsvatten på Västkusten samt där särskilt stora krav ställs på hållfasthet, till exempel bryggor.

NTR A

Varaktigt kontakt med mark och sötvatten, samt till konstruktioner som är svåra att byta ut, eller där personsäkerheten kräver att de inte försvagas, till exempel under en altan.

NTR AB

Trä ovan mark som utsätts för väder och vind, men där personsäkerheten inte är av avgörande betydelse.

NTR B

Industriellt bruk för tillverkning av till exempel fönster och ytterdörrar som ska målas.

NTR Gran

Till exempel till vindskivor och panel för utomhusbruk.

NTR A- och AB-märkt virke har 20 års rötskyddsgaranti för konsumenter i Sverige.

FOTO: SHUTTERSTOCK